

EFOP-2.2.0-16-2016- 000008

AEEK

Állami Egészségügyi Ellátó Központ

**Pszichiátriai és addiktológiai gondozóhálózat
fejlesztése**

Jogi, hatósági és igazságügyi vonatkozások

Orvosi továbbképzés tananyaga

Szerzők:

Dr. Csomós András

Dr. Silling Tibor

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az ellátási esemény szerkezete

Az egészségügyi ellátás általában egy szolgáltatási (szolgáltató-ügyfél) jellegű diádikus szerkezetű folyamat.

Az ügyfél szabja meg a szolgáltató tevékenységi kereteit.

(Kivéve: ha hatósági eljárás van, pl. járványügy, kötelező ellátások, ezeket jogszabályok írják elő. Itt a szolgáltatást megrendelő hatóság mint harmadik szereplő lép be.)

A szolgáltatói szerep értelmezése a pszichiátriai ellátás során

Az alaphelyzet: van ügyfél (ez a páciens) és van szolgáltató (ez az orvos, egyéb eü. személyzet.)

Az ügyfél kívánsága szabja meg a szolgáltató kereteit is.

Vagyis: alaphelyzetben nem terjeszkedhetek túl azon, amit a páciens óhajt.

Ugyanakkor: tájékoztatom arról, hogy milyen *kockázatok, lehetőségek vannak, ha azt veszi igénybe, amit kér.* Ez a szolgáltató előírt szakmaisága.

A szolgáltatói szerep értelmezése a pszichiátriai ellátás során

Másik oldalról: ha olyat kér a páciens, ami *meghaladja a szakmai kompetenciánkat, ártalmas vagy jogellenes, azt **nem teljesíthetjük***. Nem veheti át az ügyfél a szolgáltató szakmai felelősségét (még akkor sem, ha megfizeti).

(Ez hasonló a bírósági eljárások során alkalmazott „vádhoz kötöttség” elvéhez, a bíró nem hozhat olyan Ítéletet, ami meghaladja a keresetlevélben foglaltakat. Ha mégis ez tünne indokoltnak, módosítani kell az indítványt. Itt a páciens is módosíthatja a kérését, ha meghallgatta a tájékoztatást.)

Azonban

Csakúgy, mint a gyermekgyógyászatban, az **ellátást kérő ügyfél és a kezelendő páciens gyakran nem egy személy, hanem kettő.**

(A szülő viszi a beteg gyermekét orvoshoz, nem magától megy a gyerek.)

Milyen esetekben tekinthetünk el a páciens ügyfél-szerepétől?

1. Amennyiben a páciens **közvetlen veszélyeztető** állapotban van.

Ezekben az esetekben (melyet *bármely orvos* megállapíthat) a páciens tiltakozása ellenére is mód van (akár karhatalmi közreműködéssel is) az egészségügyi ellátást foganatosítani (vagyis *kórházba utalni*).

Fontos tudni, hogy ezt bármely észlelő orvos kezdeményezheti, tehát ez *nem a pszichiátriai szakma, vagy a pszichiátriai gondozó feladata*.

Milyen esetekben tekinthetünk el a páciens ügyfél-szerepétől?

2. Amennyiben a páciens **veszélyeztető** állapotban van. Ezekben az esetekben a jogszabály a pszichiátriai gondozó szakorvosát nevezi meg a kötelező gyógykezelés elrendelésére irányuló bírósági eljárás kezdeményezőjeként (1997. évi CLIV tv. 200. § (2) pont.) N. b.: jelenleg *ez az egyetlen, jogszabályokban is fellelhető, nevesített hatósági jogköre a pszichiátriai gondozó (szakorvosának).*

Milyen esetekben tekinthetünk el a páciens ügyfél-szerepétől?

3. Amennyiben a páciens az egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása ügycsoportban cselekvőképességet részlegesen, vagy teljesen korlátozó **gondnokság alatt** áll.

Ebben az esetben a jelen lévő *gondnok* szándéka számít (vagyis ő válik *ügyféllé*).

Lelet kiadása harmadik “fél” részére

Jogi szempontból aggályosnak tűnhet az, hogy egy állapotról a beteg tájékoztatása nélkül egy harmadik felet is tájékoztatunk.

Ez az ambuláns pszichiátriai ellátás során megfogalmazódó gondnokság alá helyezés indokoltságáról szóló első szakorvosi javaslat gyámhivatalba történő juttatása.

Kérdés:

Van-e olyan hozzátartozó, aki számára a lelet kiadható?

Ha nincs, akkor a beteget tájékoztatni kell róla, hogy más is kap a leletből. *(Ha nem egyezik bele, a leletet magunktól nem továbbíthatjuk.)*

Jogszabályok

Az alábbi jogszabályok hatályos változatai ellenőrizhetőek a Magyar Pszichiátriai Társaság honlapján.

Link:

<http://www.mptpszichiatra.hu/info.aspx?sp=11>

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

10. § (5) Korlátozó módszerek vagy eljárások alkalmazását - ha e törvény kivételt nem tesz - a beteg *kezelőorvosa* rendeli el. A kezelőorvos az alkalmazást megelőzően, - amennyiben ez nem lehetséges az alkalmazás megkezdését követően a lehető legrövidebb időn belül - *rögzíti az egészségügyi dokumentációban a korlátozó módszereket vagy eljárásokat, megjelölve azok indítékát és alkalmazásuk időtartamát.*

13. § (1) A beteg jogosult a számára egyéniesített formában megadott teljes körű tájékoztatásra.

(5) *A cselekvőképtelen, a korlátozottan cselekvőképes kiskorú és a cselekvőképességében bármely ügycsoport tekintetében részlegesen korlátozott betegnek is joga van a korának és pszichés állapotának megfelelő tájékoztatáshoz.*

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

15. § (1) A beteget megilleti az önrendelkezéshez való jog, amely kizárólag törvényben meghatározott esetekben és módon korlátozható.

(2) Az önrendelkezési jog gyakorlása keretében a beteg szabadon döntheti el, hogy kíván-e egészségügyi ellátást igénybe venni, illetve annak során mely beavatkozások elvégzésébe egyezik bele, illetve melyeket utasít vissza, figyelembe véve a 20. §-ban előírt korlátozásokat.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

(3) A betegnek joga van arra, hogy a *kivizsgálását és kezelését érintő **döntésekben részt vegyen***. Az e törvényben foglalt kivételektől eltekintve bármely egészségügyi beavatkozás elvégzésének feltétele, hogy ahhoz *a beteg megtévesztéstől, fenyegetéstől és kényszertől mentes, megfelelő tájékoztatáson alapuló beleegyezését* (a továbbiakban: *beleegyezését*) adja.

(3a) Ha a betegnek az egészségügyi ellátással összefüggő döntései meghozatalában *a támogatott döntéshozatalról szóló törvény szerinti támogatója van*, a beteg kérelmére biztosítani kell, hogy a támogató - a 27. §-ban foglaltak betartásával - a beleegyezés megadása során jelen lehessen, azzal kapcsolatban a beteggel egyeztethessen.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

(4) A beteg a (3) bekezdésben foglalt beleegyezését szóban, írásban vagy *ráutaló magatartással megadhatja*, kivéve, ha e törvény eltérően nem rendelkezik.

(5) Az invazív beavatkozásokhoz és a 197. § szerinti önkéntes gyógykezelésbe vételhez a beteg írásbeli vagy - amennyiben erre nem képes - két tanú együttes jelenlétében, szóban vagy más módon megtett nyilatkozata szükséges.

(6) A beteg a beavatkozás elvégzéséhez való beleegyezését bármikor visszavonhatja. A beleegyezés alapos ok nélküli visszavonása esetén azonban kötelezhető az ennek következtében felmerült és indokolt költségek megtérítésére.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

16. § (2) Amennyiben a beteg cselekvőképtelen és nincs az (1) bekezdés a) pontja alapján nyilatkozattételre jogosult személy, a beleegyezés és a visszautasítás jogának... - a *megjelölt sorrendben* az alábbi személyek jogosultak:

a) a beteg törvényes képviselője, ennek hiányában

b) a beteggel közös háztartásban élő, cselekvőképes

ba) házastársa vagy élettársa, ennek hiányában

bb) gyermeke, ennek hiányában

bc) szülője, ennek hiányában

bd) testvére, ennek hiányában

be) nagyszülője, ennek hiányában

bf) unokája;

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

Továbbá:

c) a *b)* pontban megjelölt hozzátartozója *hiányában* a beteggel közös háztartásban nem élő, cselekvőképes

ca) gyermeke, ennek hiányában

cb) szülője, ennek hiányában

cc) testvére, ennek hiányában

cd) nagyszülője, ennek hiányában

ce) unokája.

(4) A (2) bekezdés szerinti személyek nyilatkozata - kizárólag a 13. §-ban foglalt tájékoztatást követően - a kezelőorvos által javasolt invazív beavatkozásokhoz történő beleegyezésre terjedhet ki.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

20. § (1) A cselekvőképes beteget - a (2)-(3) bekezdésekben foglaltakra tekintettel, illetőleg a (6) bekezdésben foglalt eset kivételével - megilleti az ellátás visszautasításának joga, kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

134. § (1) A kezelőorvos - a 14. § (1)-(2) bekezdéseiben foglalt esetek kivételével - a beteg állapota által indokolt rendszerességgel, a tőle elvárható ismereteknek megfelelően és legjobb tudása szerint, a 13. §-ban foglaltak figyelembevételével tájékoztatja a beteget annak egészségi állapotáról.

(2) Ha a beteg *cselekvőképtelen, korlátozottan cselekvőképes kiskorú vagy a cselekvőképességében az egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott*, a kezelőorvos a 16. §-ban foglalt személyeket is tájékoztatja.

(3) A szóbeli tájékoztatás nem helyettesíthető az előre elkészített általános ismertető segédanyagok átadásával.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

Adatkezelési szabályok:

24. § (1) A beteg jogosult megismerni a róla készült egészségügyi dokumentációban szereplő adatait, illetve joga van ahhoz, hogy - a 135. §-ban foglaltak figyelembevételével - egészségügyi adatairól tájékoztatást kérjen.

(2) Az egészségügyi dokumentációval az **egészségügyi szolgáltató**, az abban szereplő adattal a **beteg** rendelkezik.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

(3) A beteg jogosult

a) a gyógykezeléssel összefüggő adatainak kezeléséről **tájékoztatást kapni,**

b) a **rá vonatkozó** egészségügyi adatokat **megismerni,**

c) az egészségügyi **dokumentációba betekinteni,** valamint azokról **kivonatot vagy másolatot készíteni** vagy **saját költségére másolatot kapni,**

d) a fekvőbeteg-gyógyintézetből történő elbocsátásakor a 137.

§ a) pontja szerinti **zárójelentést kapni,**

e) a 137. § b) pontjában foglaltak szerint a járóbeteg-szakellátási tevékenység befejezésekor **ambuláns ellátási lapot kapni,**

f) egészségügyi adatairól - **saját költségére - összefoglaló vagy kivonatos írásos véleményt kapni.**

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

(5) Amennyiben a betegről készült egészségügyi dokumentáció más személy magántitokhoz való jogát érintő adatokat is tartalmaz, annak csak a betegre vonatkozó része tekintetében gyakorolható a betekintési, illetve a (3) bekezdésben említett egyéb jogosultság.

(Heteroanamnézis a dokumentációban.)

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

25. § (1) A beteg jogosult arra, hogy az egészségügyi ellátásában részt vevő személyek az ellátása során tudomásukra jutott egészségügyi és személyes adatait (a továbbiakban: **orvosi titok**) *csak az arra jogosulttal közöljék*, és azokat bizalmasan kezeljék.

(3) Az érintett beteg egészségügyi adatait annak hozzájárulása hiányában is közölni kell, amennyiben ezt

a) törvény elrendeli,

b) mások életének, testi épségének és egészségének védelme szükségessé teszi.

(4) Az érintett beteg hozzájárulása nélkül *a beteg további ápolását, gondozását végző személlyel közölni lehet* azokat az egészségügyi adatokat, amelyek ismeretének hiánya a beteg egészségi állapotának károsodásához vezethet.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

138. § (1) Az egészségügyi dolgozót... időbeli korlátozás nélkül titoktartási kötelezettség terhel, függetlenül attól, hogy az adatokat közvetlenül a betegtől, vizsgálata vagy gyógykezelése során, illetve közvetetten az egészségügyi dokumentációból vagy bármely más módon ismerte meg.

(2) A titoktartási kötelezettség nem vonatkozik arra esetre, ha ez alól a beteg felmentést adott vagy jogszabály az adat szolgáltatásának kötelezettségét írja elő.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

„PSZICHIÁTRIAI BETEGEK GYÓGYKEZELÉSE ÉS GONDOZÁSA”

188. § a) ... A 189-195. § tekintetében pszichiátriai intézetnek minősül a pszichiátriai betegek járóbeteg-szakellátását végző pszichiátriai intézmény, a pszichiátriai betegek otthona, valamint rehabilitációs intézete, ideértve az átmeneti intézményt is.

b) veszélyeztető magatartás: a beteg - mentális zavara következtében - saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére *jelentős veszélyt* jelenthet, és *a kezelés hiánya állapotának további romlását eredményezné*, amely a 196. § c) pontja szerinti gyógykezeléssel hárítható el, de a megbetegedés jellegére tekintettel a sürgős intézeti gyógykezelésbe vétel nem indokolt;

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

c) közvetlen veszélyeztető magatartás: a beteg - akut mentális zavara következtében - saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére közvetlen és súlyos veszélyt jelent, és az azonnali kezelés hiánya állapotának további romlását eredményezné, amely a 196. § b) pontja szerinti azonnali intézeti gyógykezeléssel hárítható el;

d) pszichiátriai beteg: az a beteg, akinél a kezelőorvos a Betegségek Nemzetközi Osztályozása X. Revíziója szerinti Mentális és Viselkedészavar (F00-F99), illetve szándékos önártalom (X60-X84) diagnózisát állítja fel.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

Pszichiátriai betegek jogaira vonatkozó különös szabályok:

190. § Minden pszichiátriai beteg jogosult arra, hogy
a) pszichiátriai gyógykezelése lehetőség szerint
családi, illetőleg lakókörnyezetében, (történjen)...

c) gyógykezelése során a 192. § (1) bekezdés szerinti korlátozó intézkedés alkalmazására feltétlenül indokolt esetben, csak veszélyeztető vagy közvetlenül veszélyeztető magatartása esetén kerüljön sor.

1997. évi CLIV. törvény (Eü. tv.)

191. § (1) A pszichiátriai beteg gyógykezeléséhez való beleegyezésére az általános szabályok az irányadók [15-19. §]. A 196. § *b)* és *c)* pontja alapján kezelt beteg esetében addig, ameddig a beteg veszélyeztető vagy közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít, el lehet tekinteni a beteg beleegyezésétől az ezek elhárítását célzó korlátozások tekintetében, de a tájékoztatást ilyen esetben is a lehetőséghez képest meg kell kísérelni.

193. § A pszichiátriai beteg esetében kivételesen korlátozható a betegnek az egészségügyi dokumentáció megismeréséhez való joga, ha alapos okkal feltételezhető, hogy a beteg gyógyulását nagymértékben veszélyeztetné, vagy más személy személyiségi jogait sértené az egészségügyi dokumentáció megismerése. A korlátozás elrendelésére kizárólag orvos jogosult.

Hatósági jogkör a törvényben

200. § (1) *A bíróság annak a pszichiátriai betegnek a kötelező intézeti gyógykezelését rendeli el, aki veszélyeztető magatartást tanúsít, de sürgősségi gyógykezelése nem indokolt.*

(2) A kötelező gyógykezelés elrendelésére irányuló eljárást az annak szükségességét megállapító pszichiátriai gondozóintézet szakorvosa, büntetőeljárás során elrendelt kényszergyógykezelés megszűnése esetén, amennyiben a beteg további intézeti gyógykezelése szükséges - az elbocsátás esedékessége napjának megjelölésével - a kényszergyógykezelést végző szerv főigazgató főorvosa a bíróság értesítésével kezdeményezi és javaslatot tesz a gyógykezelést végző pszichiátriai intézetre.

Egyéb jogosítvány: 2013. évi V. törvény (Ptk.)

A cselekvőképesség, a gondnokság alá helyezés kezdeményezése

2:28. § [A gondnokság alá helyezés kezdeményezése]

(1) A gondnokság alá helyezést a bíróságtól

a) a nagykorú *együtt élő házastársa, élettársa, egyenesági rokona, testvére;*

b) a kiskorú törvényes képviselője;

c) a gyámhatóság; és

d) az ügyész

kérheti.

(2) Ha a gondnokság alá helyezés szükségességéről a gyámhatóság tudomást szerez, a gondnokság alá helyezési eljárást meg kell indítania, ha ezt az (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott személyek a gyámhatóságnak a keresetindítás szükségességéről való tájékoztatását követő hatvan napon belül nem teszik meg.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE